

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

1.1 ความเป็นมาของปัญหา

ก่อน พ.ศ. 2475 ราชอาณาจักรสยามมีการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute monarchy) กษัตริย์เป็นประมุขของประเทศที่ใช้อำนาจเด็ดขาดในการบริหารปกครองประเทศ การปกครองประเทศได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นระบอบประชาธิปไตยในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 จากการปฏิวัติของกลุ่มคณะราษฎรทำให้อำนาจในการบริหารปกครองประเทศเปลี่ยนมาเป็นอำนาจของประชาชน โดยถือว่าประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย และโดยหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น มองเตสกีเอร์ (Montesquieu: France, ค.ศ. 1689 ถึง ค.ศ. 1755) ได้แบ่งอำนาจอธิปไตยออกเป็น 3 อำนาจ ได้แก่ อำนาจนิติบัญญัติ (The Legislative) คือ อำนาจเกี่ยวกับการวางระเบียบทั่วไปในรัฐ อำนาจบริหาร (The Executive) คือ อำนาจในการใช้หรือบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย และอำนาจตุลาการ (The Judiciary) คือ อำนาจในการวินิจฉัยบรรดคดี

โดยเหตุที่อำนาจอธิปไตย (Sovereignty) เป็นของประชาชน ประเทศที่ปกครองระบอบประชาธิปไตยจึงต้องให้ความสำคัญกับการรับรอง ค้ำครอง และปกป้องสิทธิ เสรีภาพของปัจเจกชน แต่ละคนเป็นสำคัญ (อุดม รัฐอมฤต, 2552, หน้า 18) โดยเฉพาะเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public participation) เป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างยิ่งในการปกครองระบอบประชาธิปไตยเพราะจะเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงระดับการพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศนั้นๆ และเป็นกระบวนการซึ่งประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะและเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนรวมทั้งมีการนำความคิดเห็นดังกล่าวไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายและการตัดสินใจของรัฐ (อนุรักษ์ นิยมเวช, 2554, หน้า 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จะทำให้การเมืองการปกครองเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนโดยแท้ นอกจากนี้ย่อมก่อให้เกิดการยอมรับและลดแรงต่อต้าน ทำให้รัฐสามารถบริหารบ้านเมืองไปอย่างปกติสุข และทำให้หลักการประชาธิปไตยมีคุณค่าอย่างแท้จริง เพราะหลักการมีส่วนร่วมจะทำให้เกิดเสียงข้างมาก (Plurality) โดยเป็นเสียงของประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งในระบอบประชาธิปไตยประชาชนจำเป็นต้องมีบทบาท

เพื่อให้การปกครองเป็นไปโดยประชาธิปไตยอย่างแท้จริง (สุนทรียา เหมือนพะวงศ์, 2552, หน้า 14-15) ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2540 เป็นต้นมา มีการให้ความสำคัญกับการให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการภาครัฐมากขึ้น โดยปรากฏอยู่ในแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐที่มีการบัญญัติให้รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับและในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน มีการสนับสนุนให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนด้วยเช่นกัน โดยในมาตรา 65 บัญญัติไว้ว่า

“รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่างๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว

การจัดทำ การกำหนดเป้าหมาย ระยะเวลาที่จะบรรลุเป้าหมาย และสาระที่พึงมีในยุทธศาสตร์ชาติให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ ทั้งนี้กฎหมายดังกล่าวต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทุกภาคส่วนอย่างทั่วถึงด้วย”

จากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญเมื่อนำมาพิเคราะห์ถึงอำนาจอธิปไตยทั้งสามอำนาจ จะเห็นได้ว่า ในรัฐธรรมนูญมีการบัญญัติให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมกับการอำนาจบริหาร อำนาจนิติบัญญัติ หลายรูปแบบ เช่น การเสนอกฎหมาย การตรวจสอบ การถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง การออกเสียงประชามติ และการเลือกตั้งทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่นส่วนอำนาจตุลาการนั้นมีข้อจำกัดในการให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจตุลาการต่างๆ ที่อำนาจตุลาการเป็นอำนาจที่มีความสำคัญเพราะการที่ตุลาการพิพากษาคดีจะส่งผลกระทบต่อสิทธิ เสรีภาพของประชาชนหากตุลาการตัดสินคดีผิดพลาดแล้วนอกจากผู้ที่ได้รับความเสียหายโดยตรงแล้ว ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ญาติ หรือครอบครัวก็อาจจะได้รับผลกระทบไปด้วย เช่น ตัวอย่างคดีเชอรี แอน ที่มีการตัดสินคดีผิดพลาด โดยในศาลชั้นต้นมีการตัดสินประหารชีวิตจำเลยทั้งหมด ทำให้จำเลยทั้งหมดต้องติดคุกเป็นเวลากว่า 6 ปี ก่อนที่ศาลฎีกาจะยกฟ้อง ส่งผลให้จำเลยในคดีนี้บางคนเสียชีวิตในคุก บางคนติดโรคมะเร็งในคุก บางคนก็พิการ รวมไปถึงครอบครัวของจำเลยเหล่านี้ ที่ขาดผู้อุปการะเลี้ยงดู ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ตกต่ำ ฉะนั้น ในการพิพากษาคดี โดยเฉพาะในคดีอาญา ซึ่งเป็นคดีที่เกี่ยวข้องกับความสงบสุขเรียบร้อยของประชาชน มีอัตราโทษสูงถึงขั้นประหารชีวิต จึงต้องใช้ความระมัดระวังมากกว่าในคดีๆ อื่น

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในประเทศไทยนั้นจะพบระบบผู้พิพากษาสมทบแต่มีเฉพาะในศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษ คือ ศาลเยาวชนและครอบครัว และศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางเท่านั้น ไม่มีการนำมาใช้ในศาลอาญา โดยในศาลอาญามีแต่ระบบพยานผู้เชี่ยวชาญซึ่งทำหน้าที่เพียงมาเบิกความในบางประเด็นเท่านั้น ความคิดเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญไม่ผูกพันผู้พิพากษาที่ต้องตัดสินตามความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญ จึงเห็นได้ว่าอำนาจตุลาการ ซึ่งเป็นอำนาจในการวินิจฉัยบรรดาคดีจึงมีลักษณะเป็นระบบปิดที่ขาดการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนโดยแท้จริง

หากพิจารณาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในต่างประเทศ จะพบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาหลายรูปแบบ เช่น ระบบลูกขุนในสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และสาธารณรัฐเกาหลี ระบบผู้พิพากษาสมทบในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ระบบ Saiban-in ในประเทศญี่ปุ่น และระบบศาลลูกขุนในสาธารณรัฐฝรั่งเศส แสดงให้เห็นว่าประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา ในขณะที่ประเทศไทยเองก็มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย แต่ยังมีทำให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอยู่น้อยมาก จึงเท่ากับการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยยังไม่มีคุณสมบัติดังเช่นประเทศที่พัฒนาที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอื่น

อย่างไรก็ตาม มีการศึกษาและวิจัยหลายเรื่องที่ต้องการนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา โดยใช้ระบบลูกขุนแต่ก็พบว่ายังไม่มีความเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย ที่ยังคงยึดถือระบบเครือญาติและพวกพ้อง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมในศาลได้ วิธีการนำระบบลูกขุนมาใช้จึงยังไม่มีความเหมาะสม แต่ถึงกระนั้นก็ตามผู้วิจัยมีความเห็นว่าในการปกครองระบอบประชาธิปไตยมีความจำเป็นและสำคัญที่ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมทั้งอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหารและอำนาจตุลาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา ประกอบกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ยุทธศาสตร์ที่ 6 การบริหารจัดการภาครัฐ การป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบ และธรรมาภิบาลในสังคมไทย ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาไว้ในข้อ 6 ว่า “ปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ให้มีความทันสมัย เป็นธรรมและสอดคล้องกับข้อบังคับสากลหรือข้อตกลงระหว่างประเทศ” ดังนั้นการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา” นี้ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทยในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา เพื่อให้สอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยและเป็นการพัฒนากระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยให้มีความทันสมัย มีประสิทธิภาพ ทัดเทียมอารยประเทศ

1.2 ความสำคัญของปัญหา

จากความเป็นมาของปัญหาที่กล่าวมาชี้ให้เห็นว่าภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทยให้สิทธิแก่ประชาชนในการมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร โดยยังไม่มีทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจตุลาการในการพิจารณาคดีอาญาที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนดังนั้นจึงเป็นความสำคัญที่จะได้ศึกษาและวิจัยเพื่อหารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยโดยมีกฎหมายรองรับเพื่อเป็นการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยและพัฒนาระบบการยุติธรรมของประเทศไทยให้มีความทันสมัยทัดเทียมอารยประเทศการศึกษาและวิจัยจึงได้ให้ความสำคัญต่อการวิเคราะห์หาคำตอบในประเด็นดังต่อไปนี้เพื่อนำไปสู่การจัดทำร่างกฎหมายต้นแบบ ดังนี้

1) ทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา

ในการศึกษาวิจัยเพื่อหารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่มีความเหมาะสมสำหรับประเทศไทยนั้น มีความจำเป็นต้องศึกษาวิเคราะห์ ทฤษฎีอำนาจอธิปไตย หลักประชาธิปไตย และหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งเป็นทฤษฎีและหลักการที่ให้อำนาจประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในอำนาจตุลาการ โดยในการศึกษาและวิเคราะห์นั้นคำนึงถึงขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีของสังคมไทยควบคู่กันไปกับทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาด้วย ซึ่งเมื่อศึกษาและวิเคราะห์แล้วจะทำให้ทราบถึงข้อสนับสนุนและข้อโต้แย้งในการให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา

2) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในต่างประเทศ

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญามีความสำคัญต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยซึ่งหลายประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยมีการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา สำหรับการศึกษานี้ได้ให้ความสำคัญที่จะศึกษาและวิเคราะห์ระบบลูกขุนในสหรัฐอเมริกาตาม Constitution of United states, Title 28 of the United States Code: Chapter 121- Juries; Trial by Jury และ Federal rules of criminal trial สหราชอาณาจักรตาม Jury Act 1974 และสาธารณรัฐเกาหลี ตาม Act on citizen participation in criminal trials 2016 ระบบผู้พิพากษาสมทบในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ตาม Courts constitution act (Gerichtsverfassungsgesetz: GVG) ระบบ Saiban-in ในประเทศญี่ปุ่น ตาม The Act concerning Participation of Lay Assessors in Criminal Trials (The Lay Assessor Act, 2004) และระบบศาลลูกขุนในสาธารณรัฐฝรั่งเศสตาม Code of Criminal Procedure(Code de Procédure Pénale) เพื่อวิเคราะห์

และเปรียบเทียบรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในระบบต่างๆ ปัญหา ข้อดี ข้อเสีย เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการจัดทำรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีที่มีความเหมาะสมสำหรับประเทศไทย

3) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่มีอยู่ในประเทศไทย

ในการศึกษาวิจัยเพื่อหารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่มีความเหมาะสมสำหรับประเทศไทยนั้น การศึกษาและวิจัยได้ให้ความสำคัญกับประเด็นรูปแบบการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่มีอยู่ในประเทศไทย ได้แก่ ระบบผู้พิพากษาสมทบในศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง และระบบพยานผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ทราบถึงหลักการและเหตุผลในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมพิจารณาพิพากษาคดีรูปแบบและกระบวนการพิจารณาความ วิธีการคัดเลือกคุณสมบัติ อำนาจหน้าที่ ปัญหา ข้อดี ข้อเสีย ที่เกิดขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่มีความเหมาะสมกับประเทศไทย

4) รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในศาลอาญาที่มีความเหมาะสมสำหรับประเทศไทย

ปัญหาที่มีอยู่ในประเทศไทยก็คือยังมีข้อจำกัดในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาดังนั้นในการศึกษาและวิจัยจึงกำหนดประเด็นศึกษาที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การจัดทำรูปแบบที่เหมาะสมในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่มีความเหมาะสมสำหรับประเทศไทยตามการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยมีทฤษฎีและหลักการ ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีที่มีอยู่ในประเทศไทยและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในต่างประเทศเป็นแนวทางสำหรับการจัดทำรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่มีความเหมาะสมสำหรับประเทศไทย

5) การจัดทำกฎหมายต้นแบบ

การที่จะให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาได้นั้นจำเป็นที่จะต้องมีกฎหมายรองรับดังนั้นการศึกษาและวิจัยจึงได้ให้ความสำคัญต่อประเด็นการจัดทำกฎหมายต้นแบบ โดยกฎหมายที่จัดทำมีโครงสร้างของกฎหมาย ประกอบด้วย ประเภทคดีอาญาคุณสมบัติของประชาชนการได้มาซึ่งประชาชนการดำรงตำแหน่งอำนาจหน้าที่การอุทธรณ์ และฎีกาโดยที่ความสำคัญของกฎหมายที่จัดทำขึ้นมานี้จะเป็นกฎหมายต้นแบบที่แสดงถึงการให้ความสำคัญแก่ประชาชนและเพื่อพัฒนาระบอบประชาธิปไตยและพัฒนากระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยให้มีความทันสมัยทัดเทียมอารยประเทศ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์หลักการและเหตุผล รูปแบบ กระบวนการดำเนินการ ปัญหา และข้อจำกัด ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีที่มีอยู่ในปัจจุบันของประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ เปรียบเทียบรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาของต่างประเทศ
4. เพื่อจัดทำรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่เหมาะสมกับประเทศไทย
5. เพื่อจัดทำกฎหมายต้นแบบที่แสดงถึงการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา

3. ขอบเขตของการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ทฤษฎี หลักการ และแนวนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้อง

- 1) ทฤษฎีว่าด้วยอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน
- 2) หลักประชาธิปไตย
- 3) หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน
- 4) แนวนโยบายแห่งรัฐด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)
- 5) การดำเนินคดีอาญาของไทย

กฎหมายไทย

ในการศึกษาและวิจัยเพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมกับประเทศไทยในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาจะมีกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560
- 2) ประมวลกฎหมายอาญา
- 3) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

4) พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

5) พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2558

6) พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2559

7) พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539

8) พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2558

9) ระเบียบคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกบุคคลเพื่อดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาสมทบในศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2554

10) ระเบียบคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกบุคคลเพื่อดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2556

กฎหมายต่างประเทศ

ในการศึกษาและวิจัยเพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมกับประเทศไทยในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญามีกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) Constitution of United States, Title 28 of the United States Code: Chapter 121- Juries; Trial by Jury และ Federal rules of criminal trial สหรัฐอเมริกา

2) Jury Act 1974 สหราชอาณาจักร

3) Act on citizen participation in criminal trials 2016 สาธารณรัฐเกาหลี

4) Courts constitution act (Gerichtsverfassungsgesetz: GVG) สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

5) Code of criminal procedure (Code de procédure pénale) สาธารณรัฐฝรั่งเศส

6) The act concerning participation of lay assessors in criminal trials (The lay assessor act 2004) ประเทศญี่ปุ่น

ประเด็นวิเคราะห์

1) ทฤษฎีและหลักการ ที่เกี่ยวข้องกับการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา

2) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่มีอยู่ในประเทศไทย

- 3) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในต่างประเทศ
- 4) รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในศาลอาญาที่มีความเหมาะสมสำหรับประเทศไทย
- 5) กฎหมายต้นแบบที่แสดงถึงการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา

3.2 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่เกี่ยวข้อง จำนวน 5 กลุ่ม ได้แก่ ผู้พิพากษาศาลยุติธรรม พนักงานอัยการ ทนายความ ผู้พิพากษาสมทบ และนักวิชาการ

- 1) ผู้พิพากษาศาลยุติธรรม
- 2) พนักงานอัยการ
- 3) ทนายความ
- 4) ผู้พิพากษาสมทบ
- 5) นักวิชาการ

3.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ พื้นที่กรุงเทพมหานคร

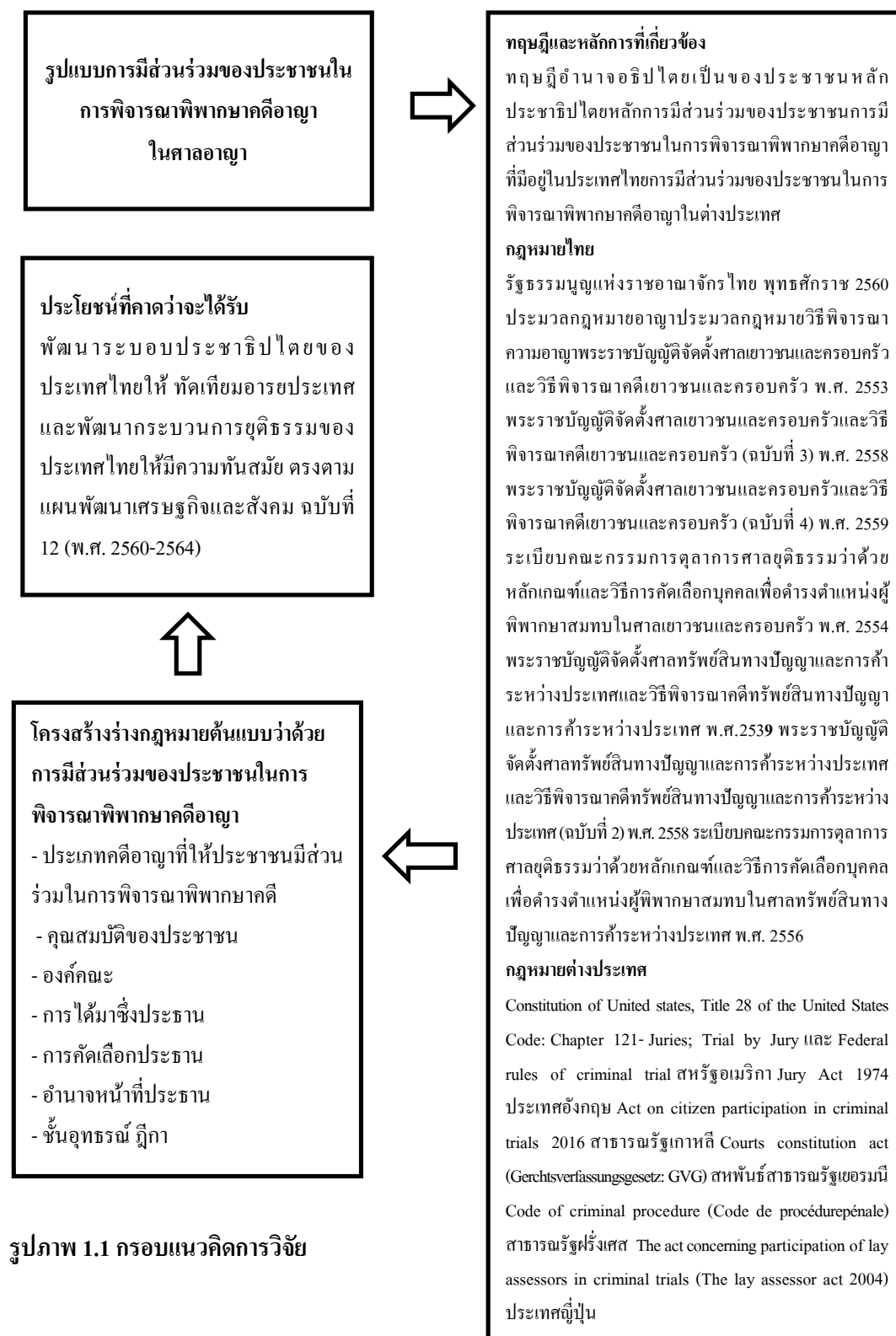
4. กรอบแนวคิดการวิจัยและสมมติฐานการวิจัย

4.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ประเทศไทยยังมีข้อจำกัดในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในศาลอาญา จึงต้องหารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในศาลอาญาที่มีความเหมาะสมกับบริบทประเทศไทย โดยจะมีการวิเคราะห์รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในต่างประเทศที่มีหลายรูปแบบ คือ ระบบลูกขุนในสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และสาธารณรัฐเกาหลี ระบบผู้พิพากษาสมทบในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ระบบศาลลูกขุนในสาธารณรัฐฝรั่งเศส และระบบ Saiban-in ในประเทศญี่ปุ่น รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในประเทศไทย คือ ระบบพยานผู้เชี่ยวชาญ ระบบผู้พิพากษาสมทบในศาลเยาวชนและครอบครัว และศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง เพื่อมาใช้เป็นแนวทางในการหารูปแบบที่มีความเหมาะสมกับบริบทประเทศไทย เพื่อจัดทำเป็นกฎหมายต้นแบบโดยจะมีโครงสร้างประกอบไปด้วย ประเภทคดีอาญา คุณสมบัติของประชาชน การได้มาซึ่งประชาชน การดำรงตำแหน่ง อำนาจหน้าที่ การอุทธรณ์ และฎีกา เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความสมบูรณ์ของการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในอำนาจ

อธิปไตยเป็นการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประเทศไทยให้ทัดเทียมอารยประเทศ และพัฒนากระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยให้มีความทันสมัย (ดูภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย)

รูปภาพ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4.2 สมมติฐานการวิจัย

ประเทศที่ปกครองระบอบประชาธิปไตยต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ สำหรับประเทศไทยการมีส่วนร่วมของประชาชนในอำนาจตุลาการยังมีอยู่น้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับในต่างประเทศที่มีการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในหลายรูปแบบ ซึ่งรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทยคือ ระบบผู้พิพากษาสมทบ ที่มีความเหมาะสมกับบริบท วัฒนธรรมและประเพณีของประเทศไทย โดยการจัดทำเป็นกฎหมายต้นแบบที่รองรับการมีผู้พิพากษาสมทบ เพื่อแสดงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในศาลอาญาร่วมกับผู้พิพากษา โดยโครงสร้างของกฎหมายต้นแบบประกอบด้วย ประเภทคดีอาญา คุณสมบัติของผู้พิพากษาสมทบ องค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดี การได้มาซึ่งผู้พิพากษาสมทบ อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาสมทบ วาระการทำงาน การพ้นจากตำแหน่ง และผู้พิพากษาสมทบในชั้นอุทธรณ์ ฎีกา ซึ่งจะให้ได้ระบบผู้พิพากษาสมทบที่มีความสมบูรณ์ตามเป้าหมายการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในศาลอาญา

5. คำถามการวิจัย

1. แนวคิด ทฤษฎี และหลักการ ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วม เป็นอย่างไร
2. รูปแบบ กระบวนการดำเนินการในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญามีที่รูปแบบ มีปัญหาและข้อจำกัดอะไรบ้างในแต่ละรูปแบบ
3. รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในต่างประเทศ มีที่รูปแบบและมีรูปแบบอย่างไร
4. รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในศาลอาญา เป็นอย่างไรที่จะให้มีความเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย
5. กฎหมายต้นแบบที่แสดงถึงการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาควรมีโครงสร้างประกอบด้วยอะไรบ้าง

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เมื่อได้ดำเนินการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์แล้ว จะทำให้ได้มาซึ่งกฎหมายต้นแบบที่แสดงถึงการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา กฎหมายต้นแบบดังกล่าวจะส่งผลให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในอำนาจตุลาการมากขึ้น ทำให้ระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยมีการพัฒนาไปอย่างแท้จริง ทัดเทียมอารยประเทศนอกจากนี้ยังเป็นการพัฒนากระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยให้มีความทันสมัยตรงตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)

7. นิยามศัพท์เฉพาะ

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา หมายถึง การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดี โดยเริ่มตั้งแต่การสืบพยานไปจนถึงการพิพากษาคดี

ระบบลูกขุน หมายถึง ระบบที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดี โดยประชาชนจะเป็นผู้ตัดสินว่าจำเลยมีความผิดหรือไม่ และอาจมีอำนาจกำหนดโทษด้วยหรือไม่ก็ได้ ส่วนผู้พิพากษามีหน้าที่เฉพาะวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมาย ไม่มีสิทธิเข้าร่วมตัดสินว่าจำเลยมีความผิดหรือไม่

ระบบผู้พิพากษาสมทบ หมายถึง ระบบที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมพิจารณาพิพากษาคดี โดยเป็นองค์คณะร่วมกับผู้พิพากษา โดยประชาชนกับผู้พิพากษาจะร่วมกันตัดสินความผิดและกำหนดโทษ